

Професія: Код 7231	«Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів»
Група:	18-Т
Тема програми	ЗПК 8 Оволодіння основами слюсарної справи. Технологія роботи з електроінструментами.
Тема уроку в/н	№ 1. Безпечне виконання роботи з інструментом та пристосуваннями; застосування різних способів та методів проведення вимірювання. Розмічання, рубання.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОЧОГО МІСЦЯ СЛЮСАРЯ

Робочим місцем називається певна ділянка виробничої площі цеху, майстерні, закріплена за даним робітником чи бригадою робітників. Призначена для виконання певної роботи і впорядкована відповідно до її характеру обладнанням, пристроями, інструментами та матеріалами.

Основні вимоги до організації робочого місця слюсаря:

- усе необхідне для роботи має знаходитися під рукою, щоб можна було одразу знайти потрібний предмет;
- інструменти та матеріали, якими під час роботи користуються частіше, розміщують ближче до себе, а ніж ті, що застосовуються рідше; всі предмети розташовують приблизно на висоті поясу;
- інструменти та пристрої розташовуються так, щоб їх зручно було брати відповідно рукою;
- неможна класти один предмет на інший або на оброблену поверхню;
- документацію тримають у зручному для користування та гарантованому від забруднення місці;
- заготовки й готові деталі зберігають так, щоб вони не загромождали проходи і щоб робітнику не доводилось часто нагинатися, якщо треба взяти ту чи іншу заготовку або виріб; легкі предмети кладуть вище, а важкі нижче;
- ручний інструмент мусить відповідати особливостям анатомічної форми руки людини. В протилежному разі під час роботи травмуватимуться міжпальцеві горбики, що мають тонкі нервові кінцівки, і ямки долонь – найменша м'язова частина. На міжпальцевих горбиках можуть з'явитися потертості, нариви, мозолі. Тому рукоятки слюсарних інструментів мають бути такої форми, щоб м'язи великого пальця і горбики мізинця добре охоплювали рукоятку. Ці виступи на долоні мають не лише сильні м'язи, а й пружну жирову тканину, що пом'якшує вібрації та удари;
- при розміщенні на робочому місці інструментів, пристроїв враховують кут миттєвого зору, кут ефективності видимості та кутоглядовості;
- поворот голови розширює зону оглядовості на відповідний кут. Розмір допустимого повороту становить 45° у горизонтальній площині і 30° у вертикальній.

Обладнання слюсарної майстерні

У слюсарних майстернях розміщене обладнання індивідуального та загального користування. До обладнання індивідуального користування належать: верстак із лещатами. А до загального користування: свердлильні, заточувальні (заточувально-шліфувальні), обпилювально-зачисні та пилокві верстати; перевірні розмічувальні плити; гвинтовий прес; важільні ножиці; плити для виправлення та ін. Для розміщення заготовок і деталей, пристроїв та інструментів, допоміжних матеріалів є групові інструментальні шафи, стелажі, тара для заготовок і стружки.

Оснащення слюсарного верстака

*Мал. 1. Слюсарний одномісний верстак з поворотними лещатами:
1 – висувні ящики; 2 – тумба; 3 – стільниця; 4 – лещата; 5 – місце для закріплення інструментів*

Головним обладнанням робочого місця слюсаря є **верстак** – це спеціальний стіл, який складається з каркасу, кришки та висувних ящиків. Каркас – зварна конструкція з чавунних чи сталевих труб. Кришку верстака (стільницю) виготовляють

з дерев'яних дошок товщиною 50...60 мм та покривають листовим металом товщиною 1...2 мм. Під стільницею розміщують металеві висувні ящики або тумби.

Слюсарні верстаки бувають різної конструкції, одно- або двомісні, стаціонарні або пересувні. На мал. 1 наведено зовнішній вигляд слюсарного верстака з поворотними лещатами.

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ РОЗМІЧАННЯ

Розмічанням називається операція нанесення на оброблювану заготовку розмічальних ліній (рисок), що визначають контури майбутньої деталі чи місця, які потрібно обробляти.

Залежно від форми заготовок і деталей розмічання поділяють на площинне і просторове.

Площинне розмічання полягає в нанесенні на заготовку контурних паралельних і перпендикулярних рисок, кіл, дуг, осьових ліній на штабовому і листовому матеріалі.

Просторове розмічання полягає в тому, що доводиться розмічати не тільки окремі поверхні деталей, які розміщені в різних площинах і під різними кутами одна до одної, а й ув'язувати розмітки цих окремих поверхонь між собою.

Пристрої:

- Розмічальні плити, використовують для встановлення заготовок, які треба розмічати;
- підкладки, використовують для забезпечення правильного встановлення деталей при розмічанні, а також для захисту розмічальних плит від подряпин;
- поворотний пристрій з електромагнітом, використовують для швидкого закріплення розмічальних деталей у найзручнішому положенні;
- домкрати, використовують для встановлення великогабаритних і важких заготовок, дають можливість вирівнювати і регулювати положення розмічальної заготовки по висоті.

Інструмент:

- рисувалка, використовують для нанесення ліній;
- кернер, використовують для нанесення заглиблень;
- циркуль, використовують для розмічання кіл, дуг;
- штангенциркуль, використовують для точного розмічання прямих ліній;
- рейсмус, використовують для просторового розмічання, нанесення паралельних, вертикальних, горизонтальних ліній, а також для перевірки встановлення деталей на плиті.

Послідовність виконання робіт:

- очистити поверхні заготовки від пилу і бруду спеціальною щіткою;
- ретельно оглянути заготовку на предмет наявності раковин і тріщин;
- визначити базу (база – це початок відліку нанесення рисок, може бути край робочого столу або пряма лінія накреслена на заготовці);
- вивчити креслення;
- нанести розмічальні риси у такій послідовності: спочатку прямі горизонтальні, потім вертикальні лінії, дуги, напівкола, кола;
- накернити креслення;
- пофарбувати креслення на деталі за допомогою розчину мідного купоросу, для того щоб краще було видно.

Дефекти:

- невідповідність розмірів розмічальної заготовки з даними креслення;
- неточність встановлення рейсмуса на потрібний розмір;
- недбале встановлення заготовки на плиті.

Безпека праці:

- встановлення заготовки на плиті та її зняття слід виконувати тільки в рукавицях;
- заготовки встановлювати не на краю плити;
- під час роботи на рисувалки, що не використовуються слід натягнути захисні пробки;
- мідний купорос наносити лише пензлем;
- слідкувати за тим, щоб місце навколо плити було вільним;
- перевіряти надійність кріплення молотка;
- видаляти пил та окалину з розмічальної плити лише щіткою.

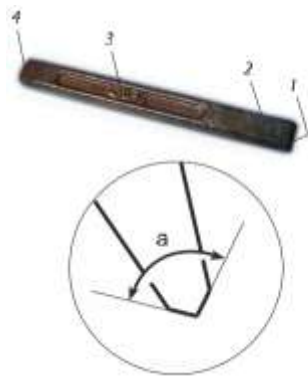
Технологічну карту процесу площинного розмічання дивись Таблицю №1

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ РУБАННЯ

Рубанням називається слюсарна операція, коли за допомогою різального (зубила, крейцмейселя) та ударного (слюсарний молоток) інструменту з поверхні заготовки видаляють зайвий шар металу або розрубують заготовку на частини.

Інструмент:

- слюсарне зубило (мал. 7) – сталевий стержень, виготовлений з інструментальної, вуглецевої або легированої сталі. Складається з: 1-леза, 2-робочої, 3-середньої та 4-ударної частин;
- крейцмейсель (мал.8) – відрізняється від зубила формою різальної кромки (лезом); призначений для вирубування вузьких канавок та пазів;
- канавочник (мал. 9) – застосовують для вирубування круглих, двограних канавок;

Мал. 7. Слюсарне зубило

Мал. 8. Крейцмейсель

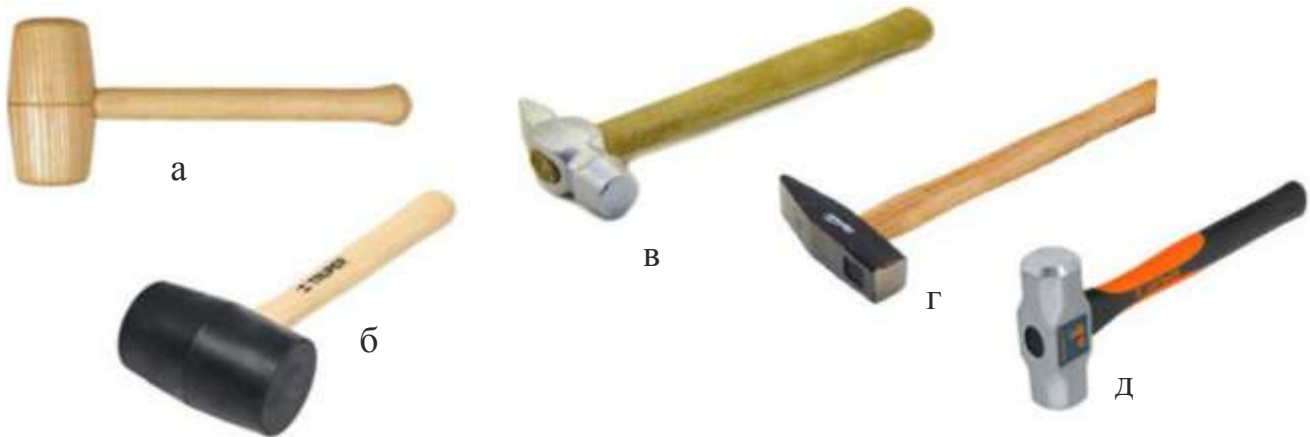
Мал. 9. Канавочник

- слюсарний молоток;
- лещата.

Класифікують слюсарні молотки залежно від матеріалу, з якого виготовлена робоча частина:

- дерев'яні(мал.10.а);
- гумові або поліуретанові (мал. 10. б), які називаються киянками, використовують для правки листового металу малої товщини, та м'яких металів;
- сталеві(мал.10.в,г,д)– використовують для розмічання, рубання, гнуття та виправлення.

Слюсарні сталеві молотки виготовляються трьох типів: тип 1 - із круглим бойком (мал.10.в), тип 2-з квадратним бойком (мал.10.г) та тип 3-з круглим бойком і сферичним носком (мал.10.д).

Мал. 10. Види слюсарних молотків

а - дерев'яний ; б - з гумовою голівкою; в - сталевий з круглим бойком; г – сталевий з квадратним бойком; д – сталевий з круглим бойком і сферичним носком

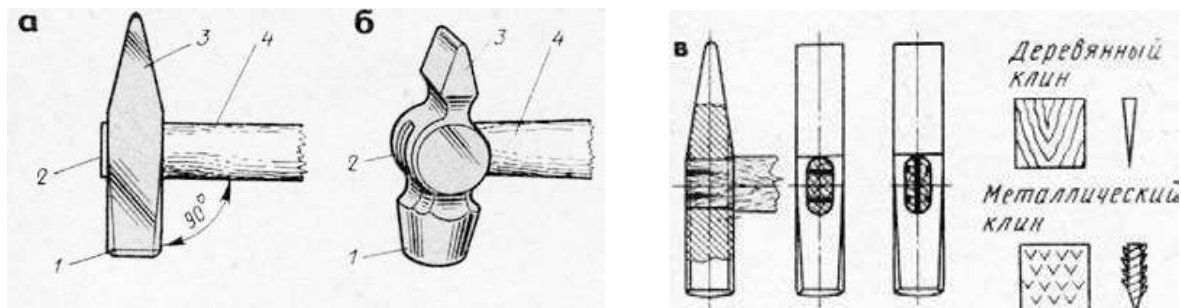
Основною характеристикою сталевого слюсарного молотка є його вага (табл.№1) відповідно доГОСТ2310-77.

Таблиця 1. Вага молотків ГОСТ 2310-77

Тип молотка	Номер молотка							
	№1	№2	№3	№4	№5	№6	№7	№8
	вага, грам							
Тип 1	200	400	500	600	800	1000	100	
Тип 2	50	100	200	400	500	600	800	1000
Тип 3	200	400	500	600	800	1000		

Слюсарні молотки випробовують трьома ударами по незагартованій сталі марок У7, У8, 50, 40Х, після чого на робочих частинах не повинно бути вм'ятин, тріщин і викришених місць. Вага молотків залежно від характеру виконуваних робіт становить: 50, 100, 200 і 300 г для виконання розмічальнихробіт;400,500і600гдлярубанняі800,1000гдляремонтнихробіт.

Будову молотка наведено на малюнку 11. Довжина рукоятки 4 залежить від ваги молотка. В середньому вона повинна бути 250 - 350 мм; для молотків вагою 50 - 200 г довжина рукоятки 200 - 270 мм, а для важких — 350 - 400 мм. Кінець ручки, на який насаджується головка молотка, розклинюється дерев'яним клином, змазаним столярним клеєм, або металевим клином з насічкою (йоршем) (мал.11в).

Мал. 11. Будова молотка: 1- бойок; 2 - клин; 3 - носок; 4 - рукоятка

а - з квадратним бойком; б - з круглим бойком; в - види клинів

Послідовність виконання робіт:

- Очистити поверхню заготовки від пилу і бруду спеціальною щіткою;
- Ретельно оглянути заготовку на предмет виявлення раковин і тріщин;
- Розмітити місце для рубання;
- Закріпити заготовку в лещатах;
- виконати рубання наступним чином: зубило беруть у ліву руку, сильно тримаючи, удари наносять правою рукою, в якій затиснутий молоток.

Механізація рубання

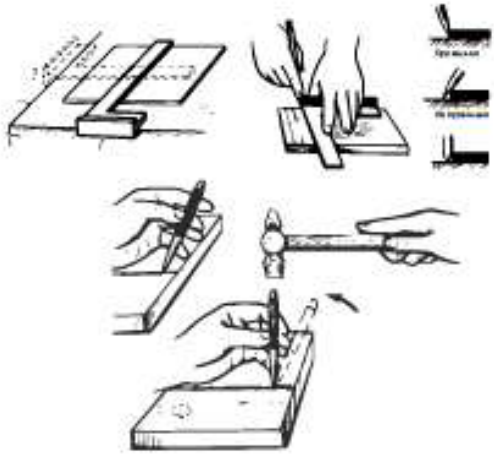

До ручних механізованих інструментів належать:

- пневматичний рубальний молоток, складається з корпусу, ударника, золотника і рукоятки з пусковим пристроєм. Стиснуте повітря з цехової магістралі крізь гумовий шланг і штуцер надходить до рукоятки молотка. Слюсар бере однією рукою рукоятку, а другою утримує ствол, спрямовуючи рух зубила;
- електричний молоток, в якому обертання вал електродвигуна, вмонтованого в корпус, перетворюється у зворотньо-поступальний рух ударника, на кінці якого закріплено зубило.

Безпека праці:

- рукоятка слюсарного молотка має бути добре закріплена і не мати розколів;
- при рубанні слід користуватися захисними окулярами;
- при рубанні твердого та крихкого матеріалу слід використовувати огорожу (сітку, щиток);
- для запобігання пошкодження рук на кисть слід одягнути захисний козирок, а на зубило – захисну гумову шайбу;
- при роботі з пневматичним рубальним молотком, електричним молотком слід уважно прочитати інструкцію і дотримуватися її, а саме:
- протерти втулку і хвостовик зубила;
- продути стиснутим повітрям пневматичний молоток;
- залити масло через спеціальний отвір у корпус молотка;
- надягти захисні окуляри і рукавички;
- зубило під час рубання ставити під кутом $30...35^{\circ}$ до площини рубання;
- включати пневматичний молоток тільки після встановлення інструмента в робоче положення;
- при підключенні шлангу подача стиснутого повітря має бути вимкнута;
- не можна тримати пневматичний молоток за шланг або робочий інструмент;
- при перенесенні пневматичного молотка не можна допускати натягу, петляння, перекручування шланга;
- після роботи перекрыти трубопровідні крани і відключити пневматичний молоток від повітряної магістралі, витягнути робочий інструмент, очистити молоток від бруду і протерти, ретельно змастити шланг.

Таблиця №1 – «Інструкційно-технологічна карта на процес площинного розмічання»

№	Технологічна послідовність	Інструменти	Ескіз
1	<p>Підготовка робочого місця:</p> <p>1.1 Освітлення робочого місця; 1.2 Розміщення інструментів та матеріалів; 1.3 Добре перевірити робоче місце; 1.4 Перевірка інструментів та матеріалів на придатність.</p>	<p>Індивідуальне, загальне, природне освітлення, планшет для інструментів, рисувалка, лінійка, кутник, циркуль та молоток для розмічання, кернер, мідний купорос або крейда.</p>	
2	<p>Підготовка до площинного розмічання</p> <p>2.1 Очищення заготовки від забруднень; 2.2 Встановлення заготовки на плиту; 2.3 Фарбування поверхні.</p>	<p>Плита для розмічання, щітка, крейда.</p>	
3	<p>Площинне розмічання</p> <p>3.1 Вибираємо більш рівну сторону та проводимо базову горизонтальну лінію кут нахилу рисувалки 75-80°; 3.2 Під кутом проводимо перпендикуляр до базової лінії; 3.3 Проводимо через кожні 5 мм паралельні лінії відносно базової лінії; 3.4 В такому ж порядку через кожні 5 мм проводимо перпендикулярні риси відносно базової лінії; 3.5 Проводимо накернювання точок перетину ліній; 3.6 З точки перетину двох перпендикулярних ліній за допомогою циркуля описуємо коло; 3.7 Точки перетину кола з лініями осі прокернюємо та зводимо керни між собою утворюючи рівносторонній ромб вписаний в коло.</p>	<p>Рисувалка, лінійка, кутник, циркуль, кернер, молоток.</p>	
4	<p>Контроль якості Візуальний</p>	<p>Лінійка, кутник, штангенциркуль.</p>	
5	<p>По закінченню роботи Прибирання робочого місця</p>	<p>Волосяна щітка, совок, ганчірка, віник.</p>	